

ISSN 2223-2389

ӘЛ-ФАРАБИ атындағы
ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ

АБАЙ ҒЫЛЫМИ-ЗЕРТТЕУ ИНСТИТУТЫ

АБАЙ ИНСТИТУТЫНЫҢ ХАБАРШЫСЫ

№4(10)2011

АБАЙ ИНСТИТУТЫНЫҢ
ХАБАРШЫСЫ

Алматы

№4 (10)

2011

Ғылыми-ақпараттық
әдеби журнал 2010 жылдан
бері екі айда бір шығады.
ҚР Мәдениет және ақпарат
министрлігі Ақпарат және мұрағат
комитетінде тіркеліп (24.12.2009),
№ 10586-Ж куәлігі берілген

(ЮНЕСКО, Франция, Париж қ.)
сериялық басылымдарды
тіркесітін ISSN Халықаралық
орталығында тіркелген және
халықаралық номер берілген

Бас редактор
Дәдебаев Ж.Д.

Редакциялық кеңес

Абдуалиев А., Акматалиев А.А.
(Қырғызстан), Аманшаев Е.А.,
Әблезұлы К., Әбдіманұлы Ө.,
Әмірбеков Ш.А.,
Бактыкереева Ұ.М. (Россия),
Бисенбаев П.К. (*ғылыми редактор*),
Гайыпов З.С., Есембеков Т., Есім Г.,
Жақсылықов А.Ж., Кәкішев Т.К.,
Қамзабекұлы Д., Мадисва Г.Б.,
Момынова Б., Мырзахметов М.,
Нұралиев А. (Тәжікстан),
Омаров Б.Ж., Чабаноглы О. (Түркия),
Шәріп А.Ж., Ысқақұлы С. (Қытай).

Редакциялық алқа

Адаева Е.С., **Ахмедьяров Қ.К.**,
Әбдікова К.Т., Бектурова Ә.К.,
Кәрібаев Б.Б., Малдыбай А.Д.,
Мәмбетов Ж., Медеубек С.,
Мұсалы Л.Ж., Сағындық Н.,
Таева Р.М., Тарақ Ә.С.

Жауапты хатшы

Дәуітова Г.Р.

Құрылтайшы

әл-Фараби атындағы ҚазҰУ

Шығарушы

Абай институты

**Редакция мен шығарушының
мекен-жайы**

Алматы, әл-Фараби даңғылы, 71.
әл-Фараби атындағы ҚазҰУ
Абай ғылыми-зерттеу институты.
E.mail: Abai_instkaznu@mail.ru

ИБ № 5650

Басуға 24.08.2011 ж. жіберілді.
Пішімі 70x110 1/16. Тапсырыс № 187.
Көлемі 8,33 б.т. Таралымы 500.
Әл-Фараби атындағы
Қазақ ұлттық университетінің
«Қазақ университеті» баспасы.
050040, Алматы қаласы, әл-Фараби даңғылы, 71.
«Қазақ университеті» баспаханасында басылды
Мақала авторларының пікірі редакцияның
көзқарасын білдірмейді.

МАЗМҰНЫ

АБАЙТАНУ

Дәдебаев Ж. Абайдың «Сегіз аяғы»: мән мен
мағына поэтикасы 3

Палторө Ы. Абай шығармаларындағы Алланың көркем
есімдерінің кейбіріне лексика-семантикалық талдау 11

АБАЙТАНУ ТАРИХЫНАН

Сейфуллин С. Ибраһим Құнанбайұлы
(Абай) (1845-1904 жж.) 17

Ысмайұлы Е., Шаикин З. Абайдың поэтикасы 20

Смағұлов Ж. Абайтану Әлиханнан басталады 34

Исқақұлы К. Жизнь Абая (Ибрагим) Қунанбаева 38

СӨЗ ӨНЕРІ

Сейтжанов З. Сегіз қырлы 44

Егембердиева Б. Сарбастың ақындығы туралы 51

Лұқман Хакімнің даналығы 54

ТІЛ БІЛІМІ

Смағұлова Г. Сөйлеу мәдениетінің
лингвоэкологиялық аспектілері 67

АУДАРМА ЖӘНЕ ӘДЕБИ КОМПАРАТИВИСТИКА

Мартин Лютер. Послание о переводе (открытое письмо) 71

ҚОҒАМТАНУ

Кәрібаев Б. Т.И. Сұлтанов және Қазақ хандығы
құрылуының мәселелері 79

СЫН ЖӘНЕ БИБЛИОГРАФИЯ

Дәдебаев Ж. Әлішер Науаи 84

ЖАС ҚАЛАМ

Mukambetkaliev K. Star Nights 91

Карканова А. Воспроизведение национальной картины
мира на основе реалий в романе-эпосе М.О. Ауэзова
«Путь Абая» 95

Жусупова А. Творчество Стивена Кинга и его реценция 98

ТІЛ БІЛІМІ

Г. Смагулова

СӨЙЛЕУ МӘДЕНИЕТІНІҢ ЛИНГВОЭКОЛОГИЯЛЫҚ АСПЕКТІЛЕРІ

Аннотация. Мақалада қарастырылған мәселелер. «Экология» ұғымы және лингвоэкологиялық проблема.

Лингвоэкология және тілдік орта. Тілдік тұлға мәселесі. Сөйлеу мәдениеті.

Қазіргі жастар тіліндегі фразеологизмдердің қолданыс ерекшеліктері.

Тірек сөздер: экология, лингвоэкология, тілдік орта, фразеологизмдер.

Г. Смагулова

ЛИНГВОЭКОЛОГИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ КУЛЬТУРЫ РЕЧИ

Аннотация. Вопросы, рассматриваемые в статье. Понятие «экологии» и лингвоэкологическая проблема.

Лингвоэкология и языковая среда. Проблема языковой личности.

Культура речи. Особенности употребления фразеологизмов современной молодежи.

Ключевые слова: экология, лингвоэкология, языковая среда, фразеологизмы.

G. Smagulova

THE LINGUISTIC ECOLOGICAL ASPECTS OF THE STANDARD OF SPEECH

Abstract. The issues dealt in this article. Concept of "ecology" and the linguistic ecological problem.

Linguistic ecology and the language environment. A problem of the language person.

The standard of speech. Features of phraseology use by modern youth.

Keywords: ecology, linguistic ecology, the language environment, phraseology.

«Экология» терминін 1866 жылы табиғат зерттеушісі неміс Эрнест Геккель ұсынған. Ол кең мағынада бұл сөзге органикалық және бейорганикалық организмнің қоршаған ортамен барлық байланысын зерттейтін ғылым ретінде анықтама берген. Сонымен, экология адамдар тіршілігін айналасымен, ортасымен өзара қарым-қатынасын зерттейтін ғылыми бағытқа айналды. Қазіргі кезде мәдениет экологиясы, рухани экология деген ұғымдар күн тәртібінен мықтап орын алды. Ғалымдар мәдени органы сақтауды қоршаған органы сақтау маңыздылығымен қатар қояды. Солардың бірі – лингвистикалық экология деп аталады [1].

Қазақ тіл білімінің ғылыми парадигмалары ХХІ ғасырда көптеген проблемаларды алға шығарды. Соның бірі – лингвоэкологиялық проблема. Бұл сөз мәдениеті саласындағы зерттеулердің бағыты ретінде қалыптасып келе жатқан ерекше сала.

Тіл – әрі биологиялық, әрі әлеуметтік маңызды фактор. Тіршілік етуге, дамуға, қалыптасуға бейім түрлі организмнің өзін қоршаған ортамен сан салалы байланысы мен қарым-қатынасы бар. Бұл ретте мұндай байланыс пен қарым-қатынас негізінде пайда болған әртүрлі іс-әрекеттердің өзара бір-біріне жағымды, қолайлы немесе жағымсыз, зиянды әсер етіп отыруы заңдылық. Экологиялық факторлардың бірі – антропогендік фактор болып саналады. Өйткені адамдар қарым-қатынасының маңызды жағы – тіл арқылы көрініс табатын әлеуметтік қатынас.

Лингвоэкология – тілдік жағдаят мәселесін қарастырады. Тіл жанды организм ретінде өзгереді, дамиды, қолданыс аясы үнемі динамикалық сипатта болатындықтан, коммуникативтік деңгейі де әрдайым өзгеріске ұшырып отырады. Ал мұндай жағдаяттардың себептерін лингвоэкология зерттейді. Сондай-ақ лингвоэкология лексикалық қабаттардың толығын, түрлі әлеу-